

Sobre la integració

XAVIER BERTRANA

Direcció d'Anàlisi i Prospectiva de l'Oficina de la Presidència (Generalitat de Catalunya)

No disposem d'un model d'integració purament assimilacionista o homogeneïtzador. I tampoc d'un model multicultural. Ni el multiculturalisme de la societat catalana s'ha estès a l'esfera pública nacional, ni hem definit col·lectivament una voluntat d'assimilació. Des d'aquestes premisses, l'autor reflexiona al voltant de dues preguntes: quina alternativa tenim per a continuar sostenint un cert sentit de nosaltres mateixos? Com podem traduir les dues dimensions de la nostra identitat –realitat i proximitat– en un projecte polític que continuï vertebrant el catalanisme i la llibertat, ara i en el futur?

La diversitat de la societat catalana, i la infinitat d'experiències individuals i col·lectives que transformen lentament la nostra identitat conviuen amb la recerca de nous dictats que ens poden fer sentir indiferents a un ordre de llibertat, que només pot intentar garantir que la trajectòria de cada persona es desenvolupi d'acord amb les seves eleccions raonades, atenent als equilibris que permeten una vida en comú. Sovint discutim sobre models d'integració d'arrel cívica o cultural, sense sortir de l'espai conceptual delimitat per un estatisme del que no disposem i sense ser capaços, al mateix temps, de formular una proposta compartida a Espanya. Encara que sigui legítim i necessari, el debat sobre la immigració a vegades pot alimentar un pessimisme que ni tan sols ens permeti intuir que la quantitat i la diversitat de persones nouvingudes a Catalunya els darrers anys no impedirà un procés d'adaptació progressiu a una societat també diversa, però que disposa d'una forma de vida majoritària vertebrada a través de la democràcia i que té un cert sentit d'ella mateixa basat en la llengua i una cultura cívica desenvolupada. Mitjançant discursos simplificadors, no sempre s'accepta que sigui el reconeixement d'aquesta forma de vida per part dels immigrants la que faciliti la seva integració i permeti que el grau d'acceptació que perceben de la societat d'acollida es vagi consolidant. La frivolitat condueix a posicions extremes, i la polarització no permet entendre que la societat catalana també ha de ser respectuosa amb els orígens culturals i religiosos de les persones nouvingudes i la seva diversitat, sempre que aquest respecte no sigui contrari a la Constitució. A través d'exigències que afecten el concepte de ciutadania i expressen la nostra fragilitat cultural, sovint s'oblida que les persones nouvingudes han de trobar un espai que amplii les seves oportunitats de desenvolupament individual, mantenint i ampliant les oportunitats de desenvolupament dels catalans i les catalanes, en un moviment continu que vagi enriquint la nostra consciència col·lectiva. Com deia mossèn Alcover, "Déu no ens enviarà

allò que no ens puguem procurar per a nosaltres mateixos", batallant la política de "procurar el bé de la Pàtria, que és el bé de tots". A través d'aquesta cita del promotor del Diccionari, Joaquim Nadal il·lustrava ja fa alguns mesos al Parlament de Catalunya el sentit d'un catalanisme de la realitat i la proximitat, "que és demolidor per a tots els fonamentalismes"; el sentit d'un catalanisme que intenta arribar a la nació tant per la llengua i la cultura, com per la vida de les persones. Quina alternativa tenim per a continuar sostenint un cert sentit de nosaltres mateixos? Com podem traduir aquestes dues dimensions de la nostra identitat, en un projecte polític que continuï vertebrant el catalanisme i la llibertat, ara i en el futur?

No disposem d'un model d'integració purament assimilacionista o homogeneïtzador. I tampoc d'un model multicultural. Ni el multiculturalisme de la societat catalana s'ha estès a l'esfera pública nacional, ni hem definit col·lectivament una voluntat d'assimilació. I les institucions catalanes tenen un important marge de maniobra en l'acolliment i la integració, però no en la regulació de les condicions d'accés a la plena ciutadania. Quan l'estiu del 2006, durant la precampanya de les eleccions catalanes, es va posar de relleu la inconsistència que suposava que la concessió del dret de vot als immigrants hagués de ser més difícil d'obtenir que la nacionalitat espanyola, es posava de relleu també la dificultat d'articular una idea de Catalunya que incorpori conjuntament la ciutadania i la cultura com a signe d'identitat nacional en els nous temps. Aquest dèficit es tornaria a manifestar pocs mesos més tard, quan CIU va proposar condicionar l'accés a determinats serveis públics de les persones immigrants als seus coneixements de llengua catalana, obrint les portes a una discriminació segurament intolerable d'acord amb la nostra cultura política. Quan el PP de Barcelona demanava vincular els permisos de treball i de residència dels immigrants al respecte a una ordenança municipal durant les darreres eleccions municipi-

pals, en canvi, posava de manifest el seu desinterès per la llengua i la cultura com a eines d'integració i de llibertat. Encara no sabem exactament quin sentit té aquesta confrontació per les esquerres, però desacreditar-la és insuficient perquè planteja –encara que sigui d'una de les pitjors formes possibles– un interrogant legítim i necessari: quin és el vincle entre les persones nouvingudes i les nostres institucions d'autogovern? Quina és la nostra política d'identitat?

En síntesi, el model d'integració de Catalunya s'articula a l'entorn de l'escola i el treball, a l'entorn del barri, els serveis i la proximitat. El reconeixement recíproc entre les persones nouvingudes i les autòctones, es realitza a l'entorn de la vida quotidiana. A la gran majoria de pobles i ciutats mitjanes i grans, els processos d'integració afronten el problema de la segregació social, ètnica i territorial. Quan sorgeix la segregació, la diferència i la desigualtat es reforcen mútuament i l'exclusió esdevé una realitat física que alimenta la consolidació d'espais de negació. Aquest fenomen que va originar la crisi de les *banlieues*, s'intenta contrarestar amb polítiques per evitar la segregació urbanística, i per aconseguir que aquesta no s'estengui a l'educació, però no són sempre reeixides i real-

ment encara no sabem quina és la capacitat d'integració de les escoles, els barris i els municipis. Adquirir les eines i els instruments d'anàlisi social per conèixer el llinar a partir del qual es produeixen els “processos de sortida” de la població autòctona que impossibiliten la integració, hauria de ser una prioritat. Quan la segregació s'acaba imposant, el problema no acostuma a ser la llibertat religiosa o cultural de les persones, sinó el conservadorisme que les arrela als seus orígens socials, religiosos i culturals a través de la família i la comunitat d'origen, i també a través d'una manca d'igualtat d'oportunitats real. Sono qui

En síntesi, el model d'integració de Catalunya s'articula a l'entorn de l'escola i el treball, a l'entorn del barri, els serveis i la proximitat. El reconeixement recíproc entre les persones nouvingudes i les autòctones, es realitza a l'entorn de la vida quotidiana

L'escenari on s'explora el diàleg entre el civisme i la cultura són els municipis. I la responsabilitat principal que se'n deriva per la Generalitat és atendre les desigualtats socials i el seu vincle amb la diferència

Segons Manuel Castells, la dispersió deliberada és impracticable perquè el mercat empeny les minories a certes zones urbanes que esdevenen espais de solidaritat i ajuda mútua. No es pot oblidar, però, que la Generalitat té la responsabilitat de vetllar perquè el vincle entre les persones i “la nació” sigui tan directe com sigui possible: sense aquest lligam, determinades formes de comunitarisme poden acabar impossibilitant la integració i, per tant, la llibertat. Al mateix temps, els governs locals han de descobrir noves vies d'intervenció pública a través del desenvolupament de fórmules associatives que relacionin

NOVETAT EDITORIAL

PVP: 15 euros

LA CORRESPONSABILIDAD INDIVIDUAL EN LA FINANCIACIÓN PÚBLICA DE LA ATENCIÓN SANITARIA

La Fundació ha posat en marxa una nova col·lecció, l'Informe FRC, amb aquest monogràfic sobre copagament, que, sota la coordinació de Jaume Puig-Junoy, vol contribuir a difondre informació i coneixement basat en la investigació sobre les possibilitats i l'impacte de la contribució financera de l'usuari de la sanitat pública en el futur del finançament de prestacions sanitàries i farmacèutiques en el Sistema Nacional de Salut. Aquest objectiu s'emmarca en la línia d'aconseguir una millor fonamentació i qualitat del debat polític i social (elements per a un debat informat) sobre el paper de l'usuari en el finançament sanitari, més enllà dels tòpics i l'arbitrisme en el marc d'una política sanitària basada en l'evidència.

els vells i els nous veïns, perquè ni uns ni altres se sentin estranys i es redueixi el risc de fractura social. Crear ciutat ha de ser, també, crear capital social: definir pràctiques urbanes compartides que vagin consolidant una identitat respectuosa amb els referents culturals individuals. Sense un coneixement des de la proximitat, és difícil que ens plantejem convertir la lluita contra la segregació en una aposta decidida per la construcció de noves xarxes socials, que facilitin el “reconeixement” de la diversitat de trajectòries vitals i expectatives individuals i familiars que defineixen una experiència compartida.

A priori, ni les creences ni els estils de vida impedeixen el desenvolupament d'espais d'interacció a l'entorn del barri, de l'educació o del treball, però poden contribuir a la consolidació de societats paral·leles si no s'articulen socialment, com sembla que ha succeït en circumstàncies diferents a la nostra, a Holanda, al Regne Unit o a Alemanya, on “cada nova generació de turcs, és la primera”. I els ajuntaments han d'assumir aquesta funció amb el suport de la Generalitat, sense caure ni en greuges comparatius ni en pràctiques assistencialistes que posin de manifest prejudicis injustificables. La política de regeneració urbana originada amb l'aprovació de la “Llei de Barris i àrees urbanes que requereixen una atenció especial” i el desplegament del Pacte Nacional per a l'Educació han de servir de marc per aprofundir en la capacitat integradora de la societat catalana. La corresponsabilitat entre els poders públics i entre aquests i la ciutadania, les associacions dels barris i les diferents comunitats educatives, no només pot millorar el rendiment dels serveis públics: també pot arribar a crear noves identitats comunitàries, que posin de manifest la injustícia implícita de les propostes polítiques de CIU i el PP. Es tracta d'entendre que la cooperació i la confiança són un bé públic que les institucions han d'estimular, creant les condicions per facilitar l'acció col·lectiva. En el fons, és un problema d'informació i d'incentius i els únics actors polítics que estan en disposició d'afrontar-lo a partir d'un coneixement exhaustiu de les circumstàncies locals són els alcaldes i els regidors. Aquest coneixement i la disposició a actuar que se'n pot derivar, ha de permetre superar problemes sovint supramunicipals que afecten especialment a la vida familiar, com la gestió del temps de la vida personal i la seva relació amb el treball i la vida laboral, o la pròpia conceptualització dels serveis, on el paper de la Generalitat ha de ser igualment rellevant. La proximitat ja no es pot limitar a una gestió local dels recursos: ha d'oferir eines als ajuntaments perquè aquesta gestió sigui significativa per a

la ciutadania i qualsevol política social i econòmica pugui ser una política activament integradora. Valors com la família, l'educació i el treball han de servir de base per intercanviar experiències i actituds, assimilant els nous costums i explicant els de la societat d'acollida, evitant les discriminacions i apostant per l'equitat sense relativismes.

Crear ciutat ha de ser, també, crear capital social: definir pràctiques urbanes compartides que vagin consolidant una identitat respectuosa amb els referents culturals individuals

Anализar els límits i les potencialitats d'una llibertat sincera, arrelada a una autèntica igualtat d'oportunitats, és un dels reptes del catalanisme de la realitat i la proximitat

És cert que no tenim res garantit. La por al contagi de la crisi francesa de les *banlieues* ho va demostrar, encara que ningú considerés inevitable una explosió similar. A altres països, la tensió entre la cultura societal d'acollida i les famílies immigrants, que experimenten especialment les segones i les terceres generacions acostant-se a una i allunyant-se de l'altra, no sempre s'ha resolt. I la incertesa

es posa de relleu a les enquestes d'opinió i en el discurs polític. Qui sap, però, si el proper Pacte Nacional per a la Immigració (i la Ciutadania) pot establir un marc d'acord polític entre el Govern i l'oposició, per aconseguir que l'Estat es corresponsabilitzi amb el nostre desenvolupament com a comunitat cultural. Qui sap si pot evitar falses ideologitzacions de la immigració que erosionin la confiança cívica. Qui sap si l'escola pot anar fent la seva feina. Qui sap si l'urbanisme, el treball i els serveis públics també poden anar construint capital social. Qui sap si els partits polítics i els alcaldes i els regidors, en espais diferents, poden anar garantint una integració política amb vistes a un futur més democràtic. I qui sap si a través d'aquests processos es pot construir una concòrdia que faciliti la integració social. Analitzar els límits i les potencialitats d'una llibertat sincera, arrelada a una autèntica igualtat d'oportunitats, és un dels reptes del catalanisme de la realitat i la proximitat. Donar suport i contribuir a fer avançar la manera a través de la qual persones amb diferents orígens interactuen com a ciutadans i es relacionen com a tals amb les institucions és ineludible. L'autoritat no es basa en la indiferència o en la por, sinó en el reconeixement entre les persones i les famílies i entre aquestes i les institucions. I els poders públics ens han d'explicar com es va modulant la relació entre els models normatius i les eleccions personals. El dia que els valors es puguin avaluar empíricament farem un gran avenç. Avui, aquells que més els defensen, són els que menys els exerceixen: el debat de les idees s'acostuma a plantejar en forma d'hipòtesi; la justícia, en canvi, ha de ser una realitat construïda col·lectivament, perquè “el bé de la pàtria, és el bé de tots”. ■